

Sygn. akt III AUa 159/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 lutego 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka (spr.) SSA Romana Mrotek
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 16 lutego 2017 r. w Szczecinie

sprawy M. K.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 29 października 2015 r. sygn. akt VI U 749/15

oddala apelację.

SSA Romana Mrotek SSA Urszula Iwanowska SSA Barbara Białecka

Sygn. akt III AUa 159/16

UZASADNIENIE

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 18 czerwca 2015 r. stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczeń: emerytalno-rentowego, wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego dla M. K. od dnia 1 stycznia 2007 r. oraz ustanie obowiązku opłacania składek od tego dnia, ponieważ ubezpieczony co najmniej od 2005 r. prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą, a na pewno, wznowił ją w roku 2007, nie informując o tym organu rentowego.

M. K. w odwołaniu od decyzji wniósł o jej uchylenie i stwierdzenie, że podlega nadal ubezpieczeniu społecznemu rolników. Wskazał, że nie miał wiedzy o konieczności składania organowi rentowemu oświadczeń dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej, gdyż nie został o tym poinformowany. Podkreślił także, że prowadzona działalność nigdy nie stanowiła głównego źródła jego utrzymania, gdyż utrzymywał się przede wszystkim z działalności

rolniczej. Podniósł, że wysokość płaconego przez niego, w okresach gdy prowadził działalność, podatku dochodowego przeważnie nie przekraczała kryterium podatkowego określonego ustawą, a często była kilkukrotnie niższa.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie w całości, zwracając dodatkowo uwagę na fakt, iż ubezpieczony nie spełnił warunku trzyletniego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w chwili wznowienia prowadzenia działalności gospodarczej.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 29 października 2015 r. oddalił odwołanie.

Sąd I instancji ustalił, że M. K. w dniu 2 lutego 2005 roku złożył w placówce terenowej KRUS w S. pisemne zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego rolników. Wskazał, że prowadzi od 20 lipca 2004 roku w miejscowości B. w gminie M. działalność rolniczą i nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu (zaznaczył, że w okresie od 1 marca 1998 r. do 9 stycznia 2005 r. podlegał ubezpieczeniu w ZUS). Decyzją z 16 lutego 2005 r. Prezes KRUS stwierdził podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników i obowiązek opłacania składki na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe, macierzyńskie oraz emerytalno-rentowe dla M. K. od 10 stycznia 2005 roku. Decyzję doręczono 25 lutego 2005 r. wraz z pouczeniem, w którym wskazano m.in., że „rolnik lub domownik, który podlega ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej opodatkowanej zgodnie z przepisami o zryczałtowanym podatku dochodowym lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu takiej działalności, podlega nadal temu ubezpieczeniu jeśli nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym. Wskazano ponadto, że „rolnik lub domownik, o którym mowa powyżej, podlega nadal ubezpieczeniu społecznemu rolników, jeżeli w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpoczęcia współpracy przy prowadzeniu tej działalności, złożył Kasie oświadczenie o kontynuowaniu tego ubezpieczenia oraz udokumentuje spełnienie warunków opodatkowania tej działalności w formie zryczałtowanego podatku dochodowego w terminie 7 dni od dnia otrzymania dokumentu ustalającego przez organ podatkowy tę formę opodatkowania. W przypadku zmiany formy opodatkowania prowadzonej działalności gospodarczej, rolnik jest zobowiązany informować Kasę o zaistniałej zmianie w terminie 14 dni.”

Sąd Okręgowy ustalił, że 4 lipca 2005 roku do KRUS wpłynęło przesłane przez M. K. zaświadczenie (...) W. o dokonaniu w dniu 20 czerwca 2005 roku w ewidencji działalności gospodarczej wpisu o wykonywaniu przez M. K. działalności gospodarczej pod firmą (...). Datę rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej określono na dzień 1 lipca 2005 r. W związku z powyższym decyzją z 15 lipca 2005 roku Prezes KRUS stwierdził ustanie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego, macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowego dla M. K., poczynając od 1 lipca 2005 ponieważ ubezpieczony, rozpoczynając prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej w dniu 1 lipca 2005 roku, nie spełnił warunku podlegania przez 3 lata temu ubezpieczeniu z mocy ustawy.

Dnia 15 września 2005 roku M. K. złożył w KRUS kolejne zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego rolników, dołączając do niego dokumenty mające świadczyć o tym, że od 1 sierpnia 2005 roku zawiesił prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej. Złożył także pisemne oświadczenie, że nie jest nigdzie zatrudniony ani nie prowadzi działalności gospodarczej.

Decyzją z 16 września 2005r. Prezes KRUS stwierdził podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników i obowiązek opłacania składki na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe, macierzyńskie oraz emerytalno-rentowe dla M. K. od 1 sierpnia 2005 roku. Do decyzji załączono identyczne pouczenie co do wcześniejszej decyzji (z 16 lutego 2005 roku). W kolejnych latach M. K. opłacał składki na ubezpieczenie społeczne rolników w KRUS (często nieterminowo) i nie dokonywał żadnych zgłoszeń, ani nie przekazywał organowi rentowemu żadnych informacji, w szczególności o tym, że prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą.

Dnia 8 października 2014 roku do placówki terenowej KRUS w S. wpłynął wniosek CEIDG-1, z którego treści wynikało, że M. K. nieprzerwanie od 1 lipca 2005 roku prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą. Organ rentowy wszczął w związku z tym postępowanie wyjaśniające, w toku którego ustalił, że ubezpieczony figuruje w ewidencji podatników prowadzonej przez Urząd Skarbowy W. i złożył w tym urzędzie zeznania podatkowe za lata

2005, 2007, 2008-2013, wykazując przychody z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w latach 2005, 2007, 2008-2009 oraz 2012-2013. W niektórych z tych lat kwota należnego od M. K. podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej przekraczała kwoty graniczne określone corocznie w przepisie art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Dnia 31 października 2014 r. organ rentowy dokonał wydruku z dostępnych internetowo danych z CEIDG, z którego wynikało, że ubezpieczony od 1 lipca 2005 r. prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą pod (...) przy czym przez cały ten czas działalność nie była formalnie zawieszana.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy uznał odwołanie ubezpieczonego za nieuzasadnione. Podkreślił, że M. K. rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej z dniem 1 lipca 2005 r., a więc ubezpieczeniem społecznym rolników został objęty ledwie pół roku wcześniej, bo od 10 stycznia 2005 r. Nie spełnił zatem podstawowego warunku do kontynuowania podlegania wyłącznie ubezpieczeniu społecznemu rolników, którym jest podleganie mu w dacie rozpoczęcia pozarolniczej działalności gospodarczej nieprzerwanie od trzech lat (art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu obowiązującym w dniu 1 lipca 2005 r.). Już zatem z tego powodu Sąd I instancji uznał, że odwołanie M. K. musiało zostać oddalone. Jednocześnie Sąd Okręgowy przytoczył treść art. 5 i art. 5a znowelizowaną ustawą z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 150, poz. 1248) i wyjaśnił, że ubezpieczenie społeczne w systemie powszechnym wyprzedza ubezpieczenie społeczne rolników (art. 7 i 16 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników). Wyjątek wprowadzono tylko dla działalności gospodarczej i nadal jest on aktualny, choć w znacznie okrojonym zakresie. Poprzednio, po co najmniej roku ubezpieczenia w KRUS, rolnik mógł podjąć działalność gospodarczą i nadal podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników (art. 5a). Nowa regulacja ograniczyła ten krąg podmiotowy ze względu na wydłużenie okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników z roku do trzech lat i ze względu na maksymalną wysokość podatku uzyskiwanego z pozarolniczej działalności gospodarczej, sprawdzaną co roku jako warunek pozostania w ubezpieczeniu społecznym rolników (art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników). Nowy warunek polega też na konieczności złożenia oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia społecznego rolników w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej. Sąd I instancji przytoczył także treść uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 17 września 2015r., sygn. akt III UZP 1/15 akcentując między innymi, że prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą rolnicy jako przedsiębiorcy nie mogą być nieświadomi powszechnego obowiązku podatkowego, przy czym odpowiednio koreluje z tym obowiązek zawiadamiania KRUS o wielkości podatku w roku poprzednim, jako przesłanki zachowania ubezpieczenia rolniczego, co też osłabia tezę, że stan świadomości rolników prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą nie jest wystarczający i dlatego ustanie ubezpieczenia społecznego rolników warunkować ma indywidualne pouczenie rolników przez organ rentowy o obowiązku złożenia w terminie zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości podatku. Przy tym najważniejszym obszarem w zakresie rozważanego problemu jest ocena okoliczności powodujących ustanie ex lege ubezpieczenia społecznego rolników, z dniem, do którego rolnik obowiązany był złożyć w KRUS zaświadczenie lub oświadczenie, że nie została przekroczona kwota podatku dochodowego, co jest głównym materialnym warunkiem pozostania w ubezpieczeniu rolniczym. Jednocześnie ustanie z tej przyczyny ubezpieczenia rolniczego wyklucza do niego powrót, chyba że zainteresowany nie będzie prowadził dalej pozarolniczej działalności gospodarczej. Wówczas otwiera się jednak 3-letnia karencja na ponowną możliwość prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej i pozostawania w ubezpieczeniu społecznym rolników. Sąd I instancji, cytując Sąd Najwyższy podkreślił, że w samej ustawie zapisany jest obowiązek ubezpieczonego rolnika złożenia w terminie zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku dochodowego od prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej oraz skutek ustania ubezpieczenia społecznego rolników w przypadku niewykonania obowiązku. Ponadto regulację z art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników można uznać za całościowo zamkniętą co do warunków ustania ubezpieczenia społecznego rolników. Nie ma w niej warunku pouczenia ubezpieczonego o obowiązku złożenia zaświadczenia o wysokości podatku jako przesłanki skutku z art. 5a ust. 6 tej ustawy. Jeżeli od indywidualnego pouczenia miałyby zależeć regulacja materialnoprawna z art. 5a ust. 6, to i obowiązek pouczenia jako warunek (*sine qua non*) powinien mieć wyraźne źródło w prawie materialnym.

W zgodzie z powyższym Sąd I instancji, wskazał, że M. K. nie spełnił żadnej przesłanki koniecznej do podlegania po dniu 1 lipca 2005 roku nadal ubezpieczeniu społecznemu rolników. Po pierwsze, prowadzenie tej działalności rozpoczął szybciej niż przed upływem trzech lat od rozpoczęcia podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Po drugie, wysokość należnego od niego w poszczególnych latach podatku dochodowego w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą była znacznie wyższa niż maksymalne przewidziane ustawą kwoty graniczne. Po trzecie, M. K. nie tylko, że nie składał w KRUS co roku, w terminie do 31 maja, jakichkolwiek oświadczeń na temat prowadzonej działalności pozarolniczej, ale i zataił przed rolniczym organem rentowym fakt jej prowadzenia.

Dodatkowo Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z treścią przepisu art. 299 Kodeksu postępowania cywilnego dowód z przesłuchania stron ma w procesie cywilnym charakter fakultatywny. Sąd może bowiem (a nie musi) dopuścić ten dowód wówczas, jeżeli po wyczerpaniu środków dowodowych lub w ich braku pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, przy czym w niniejszej sprawie wszystkie istotne w sprawie okoliczności zostały w pełni wyjaśnione przy pomocy dowodów z dokumentów, wobec czego złożenie przez M. K. zeznań uznano za zbędne.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł ubezpieczony. Zaskarżając orzeczenie w całości zarzucił mu naruszenie przepisów postępowania to jest art. 299 k.p.c., art. 233 oraz art. 232 k.p.c. poprzez nieuwzględnienie wniosku o przesłuchanie go w charakterze strony a także poprzez dokonanie swobodnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego niezgodnie z zasadami wiedzy i doświadczenia życiowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja ubezpieczonego nie zasługiwała na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji prawidłowo przeprowadził wnikliwe postępowanie dowodowe, w żaden sposób nie uchybiając przepisom prawa procesowego oraz dokonał trafnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, zgodnej z zasadą wyrażoną w art. 233 § 1 k.p.c. Sąd Odwoławczy podzielił zarówno ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne Sądu Okręgowego, rezygnując jednocześnie z ich ponownego szczegółowego przytaczania (por. wyroki Sądu Najwyższego z 5 listopada 1998 r. I PKN 339/98, OSNAPiUS 1999/24 poz. 776, z 22 lutego 2010 r. I UK 233/09).

Należy zaznaczyć, że art. 5a ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu z 1 lipca 2005 r. stawia rolnikowi zamierzającemu rozpocząć prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej warunek nieprzerwanego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przez co najmniej 3 lata przed rozpoczęciem tej działalności. Oznacza to, że M. K. rozpoczynając działalność gospodarczą 1 lipca 2005 r., a więc niespełna pół roku po objęciu ubezpieczeniem społecznym rolników (10 stycznia 2005 r.), nie spełnił przesłanki do dalszego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, co też Sąd Okręgowy dostrzegł i precyzyjnie wyjaśnił.

Jakkolwiek od 1 sierpnia 2005 r. ubezpieczony ponownie został objęty ubezpieczeniem społecznym rolników, na mocy decyzji Prezesa KRUS z 16 września 2005 r., niewątpliwie w latach 2007, 2008, 2009, 2012 i 2013 wykazywał on dochody z prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. W takiej sytuacji nie można uznać, że 3 letni okres nieprzerwanego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przed podjęciem pozarolniczej działalności gospodarczej upłynął skutecznie, co wskazuje, że zaskarżona decyzja KRUS była prawidłowa.

Należy mieć na względzie, że 24 sierpnia 2005 r. weszła w życie nowelizacja art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zgodnie z nową treścią przepisu w ust. 1 wskazano, że rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpocznie jedną z wyżej wymienionych działalności, może podlegać temu ubezpieczeniu w dalszym ciągu, jeżeli spełnia jednocześnie następujące warunki:

1) w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności lub współpracy przy niej złoży w Kasie oświadczenie o kontynuowaniu ubezpieczenia;

- 2) równocześnie prowadzi działalność rolniczą lub stale pracuje w gospodarstwie rolnym o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych, lub w dziale specjalnym,
- 3) nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym,
- 4) nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych,
- 5) kwota należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej nie przekracza kwoty 2528 zł.

Dodatkowo w ust. 5 przepisu wskazano, że niezachowanie terminu do złożenia oświadczenia powoduje ustanie ubezpieczenia z końcem kwartału, w którym rolnik lub domownik rozpoczął wykonywanie pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracę przy prowadzeniu tej działalności. Termin ten podlega przywróceniu, jeżeli rolnik lub domownik udowodni, że niezachowanie terminu nastąpiło wskutek zdarzeń losowych.

Oceniając zarzuty apelacji, nie zasługiwały one na aprobatę. Należy bowiem mieć na uwadze, że już Sąd Okręgowy precyzyjnie wyjaśnił, że dowód z przesłuchania stron ma w procesie cywilnym charakter fakultatywny, co oznacza, że dowód ten można dopuścić gdy po wyczerpaniu środków dowodowych lub w ich braku pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. W przedmiotowej sprawie zaś stan faktyczny ustalony na podstawie dokumentów zawartych w aktach KRUS był jasny i nie wymagał doprecyzowania przez prowadzenie dalszego postępowania dowodowego. Jednocześnie obecność ubezpieczonego na rozprawie, w której stan faktyczny ustalono w całości na podstawie dokumentów nie był konieczny i dlatego w zupełności wystarczyło zawiadomienie go o terminie, bez konieczności wzywania do osobistego stawiennictwa. Nie można się także zgodzić z argumentacją M. K. w kontekście przytoczonego w apelacji wyroku Sądu Najwyższego z 29 maja 2013 r. I UK 641/12. Apelującemu umyka bowiem fakt, że cytowany wyrok dotyczy całkowicie odmiennego stanu faktycznego, w którym ubezpieczona nie osiągała w ogóle dochodu, który by generował konieczność zapłaty podatku powyżej kwoty granicznej określonej w ustawie, a ponadto nie została poinformowana o konsekwencjach niedokonania zgłoszenia o którym mowa w art. 5a ust. 5 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. W przedmiotowej sprawie zaś M. K. prowadził faktycznie działalność gospodarczą i jako przedsiębiorca winien wykazać się większą niż przeciętna znajomością obowiązującego prawa w imię zasady *ignorantia iuris nocet*, w szczególności art. 37 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, który stanowi, że rolnik jest obowiązany, nie czekając na wezwanie, w ciągu 14 dni zgłaszać Kasie osoby podlegające ubezpieczeniu w jego gospodarstwie oraz informować Kasę o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności. Ponadto apelujący był wielokrotnie informowany o jego obowiązkach względem Kasy, co znalazło wyraz choćby w pouczeniach zawartych w pismach k. 13 verte, 15 verte, 28 verte, akt KRUS, które zostały mu skutecznie doręczone. Również zarzut naruszenia art. 232 k.p.c. należało uznać za chybiony, gdyż w świetle poczynionych przez organ rentowy, niekorzystnych dla M. K. ustaleń, to na ubezpieczonym spoczywał obowiązek wykazania okoliczności potwierdzających jego stanowiska, czemu w toku postępowania nie sprostał.

W kontekście powyższego Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzutów apelacji, które były sofistyczne i ograniczały się wyłącznie do niczym nieopartej polemiki z prawidłowym rozstrzygnięciem Sądu I instancji, który opierając się na wiarygodnych dowodach z dokumentów rzetelnie rozpoznał sprawę.

Zatem w niniejszej sprawie należało uznać, że ubezpieczony nie spełnił warunku podlegania ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata przed rozpoczęciem działalności gospodarczej, którą de facto niewątpliwie wykonywał od co najmniej 2007 r., kiedy to wykazał osiągnięcie dochodu z tego tytułu. Ubezpieczeniu społecznemu rolników podlegał bowiem od 1 sierpnia 2005 r. Co więcej M. K. nie zawiadomił w 14 dniowym terminie organu rentowego o chęci dalszego kontynuowania ubezpieczenia, a jednocześnie nie informował Kasy do 31 maja każdego roku o kwocie należnego podatku dochodowego za poprzedni rok (art. 5a ust. 4 ustawy). Jednocześnie wielokrotnie wprowadzał on organy administracji publicznej w błąd (k.24, k. 27), informując o zawieszeniu lub niewykonywaniu pozarolniczej działalności gospodarczej, gdyż w żadnym momencie nie zawiesił formalnie ani nie zaprzestał prowadzonej działalności gospodarczej oraz osiągał z jej tytułu przychody.

Mając na względzie powyższą ocenę prawną Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

SSA Romana Mrotek SSA Urszula Iwanowska SSA Barbara Białecka